

Kastamonu Turizmi Destinasyon Yönetiminin Toplum Temelli Turizm Perspektifinden İncelenmesi

Çağdaş Aydın^{1**}

¹ Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Kastamonu, Türkiye, cagdasaydin@kastamonu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3194-4218

Öz

Bu araştırma, Kastamonu ili Pınarbaşı ilçesindeki turizm paydaşlarının turizme yönelik algılarını toplum temelli turizm ve destinasyon yönetimi perspektifinden değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desen kullanılarak tasarlanan çalışmada, amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen 15 katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler 2023 yılı Kasım ayı ile 2024 yılı Şubat ayı aralığında gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizi sonucunda "yerel fayda", "yerel maliyetler" ve "yerel beklentiler" olmak üzere üç ana tema ortaya çıkmıştır. Bulgular, Pınarbaşı'ndaki turizm gelişiminin yerel ekonomiye katkı sağladığını, ancak çevresel ve kültürel bazı endişeleri de beraberinde getirdiğini göstermektedir. Çalışma, yerel halkın turizm gelişim sürecine aktif katılımının önemini vurgulamakta ve destinasyon yönetiminde toplum temelli yaklaşımların potansiyelini ortaya koymaktadır. Sonuçlar, sürdürülebilir turizm gelişimi için yerel toplulukların güçlendirilmesi ve karar alma süreçlerine dahil edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Destinasyon Yönetimi, Toplum Temelli Turizm, Yerel Halk, Kastamonu, Pınarbaşı

Analysing of Kastamonu Tourism Destination Management from the Perspective of Community-Based Tourism

Abstract

This study aims to evaluate the perceptions of tourism stakeholders in Pınarbaşı district of Kastamonu province towards tourism from the perspective of community-based tourism and destination management. The study, designed using a phenomenological research design from qualitative research methods, conducted semi-structured interviews with 15 participants selected through purposive sampling between November 2023 and February 2024. As a result of data analysis, three main themes emerged: "local benefits," "local costs," and "local expectations." The findings show that tourism development in Pınarbaşı contributes to the local economy but also brings some environmental and cultural concerns. The study emphasizes the importance of the active participation of local people in the tourism development process and reveals the potential of community-based approaches in destination management. The results indicate that local communities must be empowered and included in decision-making processes for sustainable tourism development.

Keywords: Destination Management, Community-Based Tourism, Residents, Kastamonu, Pınarbaşı

önerilen atf/cite this article as

Aydın, Ç. (2024). Kastamonu Turizmi Destinasyon Yönetiminin Toplum Temelli Turizm Perspektifinden İncelenmesi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 519-537.

**Sorumlu yazar e-posta/ Corresponding author e-mail: cagdasaydin@kastamonu.edu.tr

Araştırma Makalesi

Cilt 8, Sayı 2, 2024
ss. 519-537

Gönderim : 19.04.2024
1. Düzeltme: 02.08.2024
Kabul Tarihi: 25.08.2024

Research Article

Vol 8, No 2, 2024
pp. 519-537

Received : 19.04.2024
Revision1: 02.08.2024
Accepted: 25.08.2024

GİRİŞ

Turizm hareketi küresel ekonomi içinde önemli sektörlerden biridir. Turizm destinasyonlarının gelişimi; küresel turizm akımları, turizm işletmelerinin girişimleri, sivil toplum kuruluşlarının turizme yönelik tutumları ve kamu otoritesinin kararları neticesinde yol almaktadır. Turizm gelişiminde yerel halk önemli bir paydaş olarak kabul edilse de, destinasyon planlama ve yönetim süreçlerindeki doğrudan etkileri bazı durumlarda sınırlı olabilmektedir. Turizm gelişimine yönelik karar alma mekanizmaları genellikle çeşitli paydaşların karmaşık etkileşimlerini içermekte ve yerel halkın, turizm büyümesinin yönünü belirlemede her zaman ön planda yer alamadığı durumlar görülebilmektedir (Pinel, 1998: 1). Ancak bir destinasyonda turizm hareketinin olumlu ya da olumsuz sonuçlarından en çok etkilenen paydaş da yerel halktır (Choi, 2003; Swarbrooke, 1999). Turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği bölgede yaşayan yerel halk, turizm hareketinin gelişimini sağlayacak plan ve politikaları desteklemez ise turizm uygulamaları istenen düzeyde başarılı olamayabilir. Bu nedenle, yerel toplumun turizme olan yaklaşımını anlamak, turizmin gelişimi için son derece kritik bir öneme sahiptir (Akova, 2006; Karacaoğlu, 2017: 89).

Toplum temelli turizm (TTT) kavramı temel anlamda yerel halkın da turizme dahil edilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Jamal & Stronza, 2009). Bu kavram yerel unsurların; sürdürülebilirliğini, katılımcılığını, güçlendirilmesini ve özgüvenini içeren bir olgudur (Giampiccoli & Kalis, 2012; Goodwin & Santilli, 2009). TTT’de yerel halkın; bölgedeki turizm gelişimine dahil edilmesi, ayrıca bölgede gerçekleşen ve/veya gerçekleşmesi istenen turizm hareketinin planlama aşamasından kontrol aşamasına kadar tüm sürecin içinde aktif rol alması gerekmektedir (Eagles, McCool & Haynes, 2002: 46-48). Ek olarak TTT, turizm hareketinin gerçekleşeceği bölgeye yapılacak yatırımların, bölge dışından olması yerine yerel halkın yatırım yapmasının desteklenmesini vurgulamaktadır (Sarı Gök & Ünüvar, 2019: 1057). Bu destek doğrultusunda yerel kalkınmanın başlaması ve bölgeler arası ekonomik düzey farklılıklarının azalması beklenmektedir.

Toplum temelli turizm kapsamında ele alındığında her destinasyonun özellikleri itibari ile birbirinden ayrıştığı ve her destinasyonun kendine özgü bir plan doğrultusunda gelişmesi gerekeceği ifade edilebilir. Bu kapsamda toplum temelli turizm açısından destinasyon yönetimi, belirli bir bölgedeki ekonomik, sosyal, kültürel ve coğrafi unsurları koordineli bir şekilde bir araya getirmeye çalışan, ayrıca bölgenin sürdürülebilirliğini ve rekabetçiliğini ön plana alırken yerel halk dahil tüm paydaşları bir araya getiren bir süreçtir (Demirbaş & Bayram, 2022: 224; Pechlaner, Volgger & Herntrei, 2012). Yerel halkın destinasyon yönetim sürecine planlama aşamasından itibaren dahil edilmesi gelecekte çıkabilecek olası yerel halk-turist, yerel halk-yerel yönetim ve yerel halkın kendi içindeki çatışmalarını da önleyebilecek bir plan oluşturulmasını sağlayabilecektir. Bu bağlamda toplum temelli turizm ve destinasyon yönetim çalışmalarının bütüncül olarak değerlendirilmesi faydalı olacaktır.

Araştırma destinasyon yönetimi ve toplum temelli turizm kavramları üzerinden kurgulanmıştır. Bu durum nedeni ise destinasyon yönetimi ve toplum temelli turizm kavramlarının içi içe olduğu düşüncesidir. Bu kapsamda araştırmanın amacı, Kastamonu ilinin popüler turizm destinasyonu olan Pınarbaşı ilçesindeki turizm paydaşlarının turizme yönelik algılarını toplum temelli turizm ve destinasyon yönetimi perspektifinden değerlendirmektir. Çalışma, elde edilen bulguları kullanarak destinasyonun gelişimini planlamayı ve mevcut destinasyon merkezlerindeki karar vericilere rehberlik etmeyi hedeflemektedir.

Kavramsal Çerçeve

Destinasyon yönetimi akademik çalışmalar ve turizm endüstrisi için önemli kavramlardan biridir (Li, Robinson & Oriade, 2017). Herhangi bir turizm destinasyonunda iyi planlanmış bir destinasyon yönetimi farklı meslek gruplarının gelişimini olumlu bir yönde destekleyecek ve döviz girişi sağlayacaktır. Destinasyon yönetiminin bu olumlu etkilerinden hareketle yoksulluk ve çalışan cinsiyetindeki ayırım ortadan kalkacak, destinasyon bölgesindeki altyapı gelişecek, bölgeler arası farklar azalacak ve yaşam kalitesi artacaktır (Wilkinson, 2007: 549). Bu anlatımlardan hareketle destinasyon yönetim kavramı; stratejik, örgütsel ve yönetsel kararları içermekte, turizm ürünlerini ve çeşitlerini tanımlama, söz konusu ürün ve çeşitleri promosyon ve ticarileştirme süreçlerinin tamamlanmasından meydana gelmektedir (Presenza, Sheehan & Ritchie, 2005).

Destinasyon yönetimi, turizm tercihleri ve turizm sektörünün gelişimi ile yakından bağlantılıdır. Turist talebini yakalamada ve destinasyonun ziyaretçilerin beklenti ve isteklerini karşılayabilmesini sağlamada çok önemli bir rol oynar. Etkili destinasyon yönetimi, turistler üzerinde güçlü bir kişisel etkiye sahip olan ayrıca turistin, yerel halkla, tarihle ve geleneklerle etkileşime izin veren, unutulmaz faaliyetler sunmaya vurgu yapan yeni deneysel turizm trendini dikkate almayı içerir (de Andreis & Carioni, 2022). Toplum temelli turizm ve destinasyon yönetiminde, turizm aktivitelerinin planlama, geliştirme ve yönetim süreçlerine yerel toplulukların dahil edilmesi önemlidir (Ananti, Lestari, Purwaningrum & Ahmad, 2023; Bhartiya & Bhatt, 2023; Wiarta, Suda & Dharmika, 2022). Bu amaçla, bireysel çıkarların ötesinde, genel çıkarlar önceliklendirilerek toplumun turizm faaliyetlerinden kazanç elde etmesi sağlanabilir (Sitikarn, Kankaew & Pathan, 2022). Yerel halkın bu tür girişimlere katılımı, yerel sanat, kültür ve çevrenin korunması ve toplum için altyapı ve hizmetlerin geliştirilmesi gibi sonuçlara yol açabilir (Akbar, 2022).

Toplum temelli turizm, istihdam yaratma ve zenginlik oluşturma potansiyeli ile kitle turizmine karşı sürdürülebilir bir alternatif olarak giderek daha fazla kabul görmektedir (López-Guzmán, Sánchez-Cañizares & Pavón, 2011). Ancak bilgi ve kaynak eksikliği gibi zorluklarla karşılaşmakta ve yerel toplulukları sömürüye karşı savunmasız hâle getirmektedir (Bagus, Imade, Nyoman & Putu, 2019). Bu sorunları ele almak için, toplum temelli turizmin özgünlük, çevresel kalkınma ve işbirlikçi yönetime odaklanan bir iş girişimi olarak ele alınması önerilmektedir (Navas-Camargo & Zwerg-Villegas 2014). Ayrıca, toplum temelli turizmin başarılı bir şekilde

uygulanması, topluluk bilinci, birlik ve güç ilişkilerine odaklanmayı gerektirir (Mitchell, 2003). TTT, yerel toplulukların turizm etkinliklerinin ve projelerinin planlamasına, oluşturulmasına ve yönetimine aktif biçimde dahil olmasını vurgular. Bu yaklaşım, yerel toplulukları güçlendirme, sürdürülebilir yöntemlerin desteklenmesi ve turizm gelirlerinin yerel halkla paylaşılmasını hedefler. TTT'in temel nitelikleri ve etkilerini beş temel nokta üzerinden açıklayabiliriz. Bunlardan ilki yerel katılımdır. Yerel katılım, yerel toplulukların karar alma süreçlerinde, kaynak yönetiminde ve turizm projelerinin genel evriminde kilit bir rol oynar. İkincisi ise TTT'in sürdürülebilirlik uygulamalarıdır. TTT'de sürdürülebilirlik, turizm hareketinin yerel topluluğun üzerindeki çevresel, kültürel ve sosyal dokusu üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmaya çalışırken, olumlu sonuçları optimize etmeye odaklanır. Üçüncü unsur güçlendirme ve kapasite oluşturmadır. Bu unsurla topluluk bireyleri eğitim, beceri kazanma ve girişimcilik fırsatları yoluyla güçlendirilir, böylece turizm etkinliklerine aktif şekilde katılıp bu etkinliklerden fayda sağlar. TTT dördüncü unsuru kültür ve mirasın korunmasıdır. TTT turizm yerel adetleri, gelenekleri ve kültürel mirası ön plana çıkarır, korur ve ziyaretçilere otantik ve etkileyici deneyimler sunar. TTT'in son unsuru ise yerel topluluklara ekonomik fayda sağlamasıdır. TTT, yerel halk için ekonomik fırsatlar yaratma ve bu durumun sonucunda gelir oluşturma, yoksulluğu azaltma ve yerel topluluğun genel yaşam standartlarını iyileştirmeyi hedefler (Okazaki, 2008).

Alanyazın

Toplum temelli turizm kavramı, sürdürülebilir turizm gelişimini teşvik etme ve yerel toplulukların refahını iyileştirme potansiyeli nedeniyle araştırma konusu olabileme bakımından akademik araştırmalarda önemli bir dikkat çekmektedir. Birçok araştırma, turizm yönetimi ve gelişimi konusunda toplulukların katılımının ve güçlendirilmesinin önemini vurgulamıştır (Bozdağlar, 2023; Danaparamita & Safitri, 2020; Dewi, Rachmawati, Issundari & Sugiarto, 2019; Karacaoğlu, Yolal & Birdir, 2016; Piartrini, 2018; Polnyotee & Thadaniti, 2015; Prakoso, Pradipto, Roychansyah & Nugraha, 2020; Pribudi, 2020; Rattanapipat, Kachornkittiya, SripHong, Kanchanatanee, Khaosung & Chuengchao, 2021; Widiati, Suryani & Wirawan, 2018; Yu, Cole & Chancellor, 2018). Toplum temelli turizm kavramı, turizm yönetimi, yönetişimi ve gelişiminde yerel toplulukların aktif katılımını vurgulayarak, turizmden elde edilecek faydaların adil dağılımını sağlamayı ve yerel toplulukların sosyal, çevresel ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflemektedir (Aref & Redzuan, 2009; Aref, Redzuan & Gill, 2009; Bulut, Demircan, Avan & Zorlu, 2016; Martínez-Salgado, 2021; Sugiarto, Sofyan, Jayadianti & Wibowo, 2020; Swain & Sthapak, 2023). Ayrıca, toplum temelli turizmin, kültürel mirasın korunması, doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir turizm uygulamalarının teşviki konularında katkıda bulunabileceği yapılan araştırmalarda öne sürülen önemli başlıklardır (Dewi vd., 2019; Rattanapipat vd., 2021; Sayın, 2023; Wibisono, Senalasari & Setiawati, 2021; Wijaya, Pramono, Melati, Zamzuri, Hanafiah & Ghazali, 2021; Widiati vd., 2018). Araştırmalar, toplum temelli turizmin sürdürülebilirlik, sosyo-kültürel faktörler, ekonomik gelişim ve topluluk refahı gibi çeşitli yönler üzerindeki etkisini de

incelemiştir. Araştırmalar, toplum temelli turizmin, topluluğun toplum temelli turizm kavramını anladığı ve benimsediği durumlarda, turizm sektörünün sürdürülebilirliği üzerinde olumlu bir etkisi olabileceğini belirtmiştir (Adyatma, Suindari & Wirawan, 2022). Ayrıca, toplum temelli turizm girişimlerinin yerel topluluklar için yaşam kalitesinin iyileştirilmesine ve ekonomik güçlendirilmelerine katkıda bulunabileceği de yapılan araştırmalarda öne sürülmüştür (Bozdağlar, 2023; Danaparamita & Safitri, 2020; Dewi vd., 2019; Polnyotee & Thadaniti, 2015; Rattanapipat vd., 2021). Ayrıca, yerel toplulukların turizm gelişimine katılımının, topluluk yaşam memnuniyetinin geliştirilmesi ve kültürel turizmin teşvik edilmesi ile bağlantılı olduğu belirtilmiştir (Li, Xiao, Liu & Yang, 2019; Piartrini, 2018; Ven, 2015). Ek olarak, yerel halkın algıları ve destekleri, toplum temelli turizm girişimlerinin başarısında kritik bir rol oynamaktadır. Çalışmalar, turizm etkilerinin halkın algılarının, tutumlarının ve turizm gelişimine yönelik desteklerinin anlaşılmasının önemini vurgulamıştır (Eraqi, 2007; Nazirullah, Som, Shariffuddin, Zain & Qassem, 2023; Yu vd., 2018). Yerel topluluklardan olumlu algılar ve desteklerin, turizm destinasyonlarının sürdürülebilir gelişimine ve halkın refahına katkıda bulunabileceği önerilmiştir (Li vd., 2019; Nazirullah vd., 2023; Yu vd., 2018; Eraqi, 2007). Sonuç olarak, toplum temelli turizm hakkındaki araştırmalar, sürdürülebilir turizm gelişimini teşvik etme ve yerel toplulukların refahını iyileştirme konusunda topluluk katılımının, güçlendirilmesinin ve desteğinin önemini vurgular. Literatür, toplum temelli turizmin ekonomik güçlendirme, kültürel koruma ve çevre koruma konularına katkıda bulunma potansiyelini belirtirken, turizm gelişimine yönelik halkın algıları ve tutumlarının anlaşılmasının önemini vurgular.

Kastamonu ili, çeşitli çalışmaların konusu olmuştur ve bu çalışmalar bölgenin turizm potansiyeli ve gelişimine ilişkin farklı yönleri aydınlatmıştır. Bir çalışma, Kastamonu'daki kırsal turizmi inceleyerek, bölgenin kırsal turizm potansiyelini ve kırsal turizm uygulamalarını değerlendirmiştir (Gürel vd., 2019). Kastamonu'daki yerel halkın yöresel ürünlere ve gastronomi turizmine ilişkin tutumlarını ölçen Öner & Aydoğdu (2019) yerel halkın bilgi düzeyini orta seviye olarak ancak yerel halkın turistlere ve gastronomi turizmine yönelik tutumlarını ise genel olarak olumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kastamonu ilinde bulunan Küre Dağları ve Ilgaz Dağı Milli Parkı'ndaki ziyaretçi yönetim araçlarını değerlendiren Çoban & Göktuğ'un (2019) çalışması, milli parkların ziyaretçi yönetim araçlarına olan eğilimini ortaya koyarak, koruma-kullanma dengesinin sağlanmasına yardımcı olmaktadır.

Yapılan literatür taraması, toplum temelli turizmin sürdürülebilir turizm gelişimi ve yerel toplulukların refahı üzerindeki potansiyel etkilerini vurgulamaktadır. Kastamonu ili özelinde yapılan çalışmalar, bölgenin kırsal turizm, gastronomi turizmi ve doğa turizmi gibi alanlardaki potansiyelini ortaya koymaktadır. Bu araştırmalar, Kastamonu'nun turizm gelişiminde yerel halkın katılımının, algılarının ve tutumlarının önemini vurgulayarak, bölgenin sürdürülebilir turizm gelişimi için toplum temelli yaklaşımların potansiyelini göstermektedir.

Araştırma Bölgesi: Pınarbaşı

Pınarbaşı ilçesi, doğaya ve doğal çekiciliklere ilgi duyanları kendine çeken, coğrafi özellikleriyle tanınan bir bölgedir. Bu ilçe, Horma ve Valla gibi derin kanyonları; Ilgarini, Mantar ve Ejder mağaraları başta olmak üzere çok sayıda mağarayı ve berrak akarsularıyla bilinmektedir. Hiking ve trekking gibi aktivitelerle ziyaretçilere üst düzey bir doğa tecrübesi ile sunabilmektedir. Biyoçeşitlilik açısından zengin olan ilçe, doğa bilimciler ve araştırmacılar için de ilgi çekici bir çalışma alanı oluşturmaktadır. Tarihi ve kültürel yönüyle de ön plana çıkan Pınarbaşı, Osmanlı döneminden kalma tarihi eserleri ve geleneksel mimari özellikleri ile önemli bir konumdadır. Tarihi camiler, köprüler ve konaklar, bu ilçenin kültürel mirasını temsil etmektedir. Ek olarak, ilçede düzenlenen festivaller ve etkinlikler, yerel kültürün dinamizmini ve çeşitliliğini sürdürmeye çalışmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışma, niteliksel araştırma yöntemlerine dayalı ve fenomenolojik araştırma deseni kullanılarak tasarlanmıştır. Fenomenoloji, bir olayın katılımcıların perspektifinden nasıl yaşandığını ve anlamlandırıldığını inceleyen bir araştırma yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, değişik deneyimler yaşayan kişilerin belirli bir olayla ilgili deneyimlerinin özünü ortaya çıkarır (Creswell, 2014). Fenomenoloji, bir yönüyle nitel araştırmayı etkileyen belirli bir felsefi gelenek olarak görülebilir; fakat başka bir yönüyle hemen hemen tüm nitel araştırma biçimlerine uygundur. Bu metodolojinin amacı, fenomenleri ya da insanların dünyayı nasıl algıladıkları ve içinde nasıl etkileşimde buldukları şekliyle araştırmaktır (Leavy, 2014). Fenomenolojik çalışmalarda araştırmacılar, bireysel davranışları değil, grup içindeki ve gruplar arası genel görüşleri inceler (Lu & Chen, 2011). Araştırmada veri toplanacak olan katılımcılar, nitel araştırmada kullanılan amaçlı örneklem tekniklerinden biri olan ölçüt örnekleme ile belirlenmiştir. Fenomenolojik araştırmalar için, seçilen tüm katılımcıların incelenen fenomen hakkında deneyim sahibi olması gereklidir (Rolfe, 2006).

Araştırma amacı kapsamında Kastamonu ili Pınarbaşı ilçesinde turizm faaliyeti içinde bulunan veya ilçede yaşanan turizm hareketini izleme yeterliliğine sahip kişiler belirli ölçütler ve özelliklere bağlı olarak seçilmiştir. Turizm hareketini izleme yeterliliğine sahip kişiler, ilçedeki turizm faaliyetlerine doğrudan katılan veya bu faaliyetleri yakından gözlemleyebilen bireyler arasından seçilmiştir. Bu kişiler arasında yerel işletme sahipleri, turizm çalışanları, yerel yönetim temsilcileri ve uzun süredir bölgede yaşayan sakinler yer almaktadır. Bu seçim kriterleri, katılımcıların Pınarbaşı ilçesindeki turizm fenomenini derinlemesine deneyimlemiş olmalarını sağlayarak, fenomenolojik araştırma deseninin gerekliliklerini karşılamaktadır. Araştırmanın amacı görüşme yapılan kişilere açıklanmış ve araştırmaya gönüllü katılım sağlamaları istenmiştir. Bu görüşmeleri araştırmacı bizzat yürütmüş olup yarı yapılandırılmış görüşmeler araştırmacı tarafından tamamlanmıştır. Bu kapsamda görüşmelerin zaman alması nedeniyle araştırmacı farklı zamanlarda Pınarbaşı ilçesine ziyaretler gerçekleştirmiştir. Tüm görüşmelerin tamamlanması Kasım (2023), Şubat (2024)

tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Araştırma kapsamında, araştırmacı aynı yorumları farklı görüşmecilerden tekrar tekrar elde etmeye başladığında ve yeni, özgün veya araştırma sorularına katkı sağlayacak içgörüler elde edilmediğinde (Grady, 1998) veri doygunluğuna ulaşıldığında anlaşılmiş görüşmeler sona erdirilmiştir.

Araştırmada geçerlilik ve güvenilirliği sağlama amacıyla Miles & Huberman'ın (1994: 279-280) sunduğu sorulara yanıtlar verilmiştir.

- Araştırmanın metodolojisi ve diğer evreleri detaylı ve net bir şekilde anlatılmıştır.
- Verilerin toplanması, işlenmesi, analiz edilmesi, yorumlanması ve sonuçların çıkarılmasındaki süreçler net bir biçimde ifade edilmiştir.
- Elde edilen sonuçlar, verilerle ilişkilendirilmiştir.
- Araştırmacı, verilerin toplanmasında kullanılan yöntemleri açıkça belirtmiştir.
- Araştırmacı, kişisel önyargılarından ve varsayımlarından bağımsızdır.
- Araştırmada çeşitli görüşler ve alternatif yorumlar göz önünde bulundurulmuştur.
- Araştırmanın ham verileri, başka araştırmacılar tarafından da incelenebilecek durumdadır.

Verilerin kodlanması sürecinde farklı araştırmacılar gönüllü olarak görev almış ve kodlamalar karşılaştırılmıştır. Bu süreçte, iki kodlayıcı aynı veri setini bağımsız olarak kodlamış, ardından bir araya gelerek kodlamalarını karşılaştırmış ve farklılıklar üzerine tartışarak ortak bir anlayışa varmışlardır. Araştırma kapsamında Kastamonu Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulundan etik kurul izni alınmıştır.

BULGULAR

Görüşmeler Kastamonu ili Pınarbaşı ilçesinde turizm ile ilgili kamu kurumları, özel sektör temsilcileri, sivil toplum kuruluşları üyeleri, akademisyenler ve yerel halk ile 10 Ekim 2023 - 3 Aralık 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde aktarılan bilgilerin tekrar edildiği görüldüğünde görüşmeler tamamlanmıştır. Araştırma kapsamında 15 katılımcı ile gönüllülük esası çerçevesinde görüşülmüştür. Katılımcılarla ilgili alıntılar bilimsel etik ve kişisel verilerin korunması kapsamında, katılımcıların kimliğini açığa çıkarmamak amacıyla K1,K2,K3 ... şeklinde verilmiştir. Tablo 1'de katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin tablo yer almaktadır.

Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerin bölgede bulunan tüm paydaşların görüşlerini yansıtmaya amaçlanmıştır. Bu nedenle Tablo 1'de de görüleceği üzere toplum temelli turizmin sac ayaklarını tüm paydaşlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Yapılan görüşmeler görüşmecilerin izniyle ses kaydı olarak kayıt altına alınmıştır. İlerleyen aşamalarda araştırmacı ses kayıtlarını deşifre ederek yazılı metin haline dönüştürmüş ve ifadeler arasında kodlamalar yaparak anlamlı bilgi bütünlerine ve elde ettiği bilgi bütünlerinden "yerel fayda, yerel maliyetler ve yerel beklentiler" olmak üzere üç ana temaya ulaşmıştır.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Bilgiler

Katılımcı 1 (K1)	Kamu	Yerel yönetim çalışanı
Katılımcı 2 (K2)	Kamu	Doğa Koruma ve Milli Parklar
Katılımcı 3 (K3)	Kamu	Yerel yönetim çalışanı
Katılımcı 4 (K4)	Otel İşletmesi	Personel
Katılımcı 5 (K5)	Otel İşletmesi	İşletmecisi
Katılımcı 6 (K6)	Otel İşletmesi	İşletme Müdürü
Katılımcı 7 (K7)	Üniversite	Öğretim Üyesi
Katılımcı 8 (K8)	Üniversite	Öğretim Üyesi
Katılımcı 9 (K9)	Üniversite	Öğretim Üyesi
Katılımcı 10 (K10)	Seyahat Acentası	Personel
Katılımcı 11 (K11)	Yiyecek-İçecek İşletmesi	İşletme Sahibi
Katılımcı 12 (K12)	Yiyecek-İçecek İşletmesi	İşletme Sahibi
Katılımcı 13 (K13)	Yerel Halk	İşletme Sahibi
Katılımcı 14 (K14)	Yerel Halk	İşletme Sahibi
Katılımcı 15 (K15)	Yerel Halk	Emekli memur

Bu araştırmada incelenen ortak fenomen, Pınarbaşı ilçesindeki turizm paydaşlarının turizme yönelik algılarıdır. Daha özgül olarak, ortak deneyim/fenomen Pınarbaşı ilçesindeki turizm gelişiminin yerel paydaşlar tarafından algılanması ve deneyimlenmesi olarak tanımlanmıştır. Bu fenomenin alt boyutları turizmin yerel faydaları, turizmin yerel maliyetleri ve turizm gelişimine yönelik yerel beklentiler olarak belirlenmiştir. Katılımcı çeşitliliği kamu kurumları, özel sektör, akademisyenler ve yerel halk gibi farklı paydaş gruplarından seçilmiştir. Bu çeşitlilik, fenomenin farklı perspektiflerden incelenmesini sağlamıştır. Ortak deneyim kriteri olarak tüm katılımcıların Pınarbaşı'ndaki turizm gelişimini gözleme ve deneyimleme imkanına sahip olmaları belirlenmiştir. Bu şekilde ortak fenomen ve katılımcı seçim kriterleri daha net ortaya konularak, fenomenolojik desenin gereklilikleri karşılanmıştır.

Yerel Fayda

Toplum temelli turizmin en temel çıkış noktası yerel toplulukların turizm hareketinden elde edeceği faydayı artırmaktır. Toplum temelli turizm hareketi yerel özelliklerle uyumlu bir şekilde hareket ederken katma değer yaratmalı ve yerel halkın altyapı, üstyapı, ekonomik ve çevresel yönlerden önemli kazançlar elde etmesine imkan sağlamalıdır. Bu kapsamda yapılan görüşmelerde Pınarbaşı ilçesinde gerçekleşen turizm hareketinin yeni iş sahaları yarattığı, bu kapsamda yeni istihdam olanakları doğurduğu, ilçelerinin değerlendirildiği, ilçelerinin tanınan ve popüler bir destinasyona dönüştüğü ve son olarak yerel kültürün ve yerel yemeklerin merak uyandırdığı ifade edildi.

“Kastamonu’nun Pınarbaşı ilçesinde turizm patlama yaptı, yeni iş kapıları açıldı. Özellikle konaklama ve yöresel yemeklerin sunulduğu mekanlar zaman zaman eleman arıyor. Biz yerel halk olarak, turizmin canlanmasıyla birlikte daha çok iş yapma şansı yakaladık. Kendi ilçemizin güzelliklerini göstererek hem cebimize para koyuyoruz hem de burada yaşayan insanlara iş imkanı sunuyoruz (K6).”

Bu alıntı, alanyazında Sebele’nin (2010) yaptığı çalışmada da toplum temelli turizmin, yerel halkın gelir düzeyini artırdığını ve istihdam yarattığını göstermektedir, cümlesiyle de ifade edilmektedir. Bölgede yaşanan turizm hareketinin yerel halkı rahatsız etmeden, yerel fayda sağlayacak şekilde devam etmesi toplum temelli turizmin en önemli koşullarından bir tanesidir. Bu kapsamda K1; *“Bizim en temel önceliğimiz bölgede turizm gelişirken, yerel halkında bu gelişmeyle birlikte yeni yatırımların içinde olmasıdır. Muhakkak dışarıdan yatırımcılar geliyor ve gelecektir ancak önceliğimiz yerel halkı cesaretlendirip, yerel ekonomimize kazandırmaktır.”* Ekonomik paylaşımın yerel halk lehine olması gerektiği görüşüne benzer bir şekilde çevresel çekiciliklerin sürdürülmesi de toplum temelli turizmin öncelikli amaçlarından bir tanesidir. K2, *“...yüzyıllar boyunca Pınarbaşı ilçesinde oluşmuş sayısız doğal güzellik var. Hepsini saymayayım, kanyonlar, milli park kapsamında bulunan ormanlar, akarsular... Evet insanlar Pınarbaşı ilçesine geliyor ama öncelikle bu doğal çevre için geliyor. Geldiklerinde ilçenin kültürünü ve yemeklerini görüyor. Bu nokta da öncelik doğal çevredir.”* görüşleriyle toplum temelli turizm ile doğal çevrenin ayrılmaz bir bütün olduğunu vurgulamaktadır. Demircan vd., (2020) yaptıkları çalışmada, turizmin doğal ve kültürel peyzaj kaynaklarına baskı oluşturduğu kentsel alanlarda, doğal çevrenin korunmasına yönelik çalışmaların önemli olduğu vurgulamaktadır.

Toplum temelli turizm yalnızca ekonomik veya çevresel faydalar yaratmamaktadır. Yerel halkın kültürünü koruması ve yeni kuşakların geleneksel kültürü merak etmelerini de sağlamaktadır. Bu durumu K12;

“Turizmin yükselişiyle Pınarbaşı ilçemizde, kültürümüzü koruma ve tanıtma şansı bulduk ve yerel halk olarak bu sayede yöresel el sanatlarıyla uğraşanlara, yöresel ürünlerimizi sunan işletmelere ve yöreyi bilen insanlarımızı rehberlik gibi alanlarda istihdam fırsatları arttı. Kendi kültürümüzü yaşatıp gelecek nesillere aktarma şansı bulduk. Turizmin bu şekilde gelişmesi, bizim için kültürel anlamda bir zenginlik fırsatı sunuyor. Ayrıca, gelen turistlerle etkileşimde bulunarak onların kültürlerini de tanıma fırsatı elde ediyoruz.”

Turizm hareketinin Pınarbaşı ilçesindeki gelişiminin yerel kaynaklarla devam etmesi ve bu şartlar altında bölgenin bilinirliğinin artması bölgede motivasyonu artırmaktadır. Bu durumu K3’ün şu ifadelerinden; *“Pınarbaşı ilçemizin ulusal ve uluslararası alanda tanınırlığı, son yıllarda yaşanan turizm hareketi ile birlikte belirgin bir şekilde arttı. İlçemizin tarihi ve doğal güzelliklerinin daha geniş kitlelere ulaştığını görmek, yerel yönetim ve yerel halk olarak bizi memnun ediyor. Bu artan ilgiyle birlikte, ilçemizin kültürel ve doğal zenginliklerini daha fazla insanla paylaşmanın heyecanını yaşıyoruz. Turizm hareketinin ivme kazanması, yöremizdeki tarihi mekanlar ve doğal güzellikleri uluslararası arenada daha fazla ilgi görme fırsatını sağladı. İlçemizin tanınırlığının artması hepimizi heyecanlandırıyor.”* anlayabiliyoruz.

Bölgede turizm hareketi gelişirken bölge gastronomisi de giderek turizm hareketinin ortasında yer almaktadır. Yerel yiyeceklerin terk edilmemesi aksine bölgeyi ziyaret için bir seyahat motivasyonu oluşturduğu da yapılan görüşmelerde ortaya çıkan bir diğer yerel faydadır.

“...Ziyaretçilerin bölgeye geldiğinde yerel yiyeceklere artan ilgisi bulunuyor. Bu ilginin odak noktasında özellikle kızamık ekşisiyle yapılan geleneksel kara çorbamız yer alıyor. Yerel yiyecek içecek işletmecileri olarak, bu değerli geleneği yaşatmayı ve ziyaretçilere sunmayı bizler büyük önemde buluyoruz. Kara çorba, yöremizin eşsiz tatlarından biri olup, yöresel lezzetlerimizi tanıtmak adına misafirlerimize harika bir fırsat sağlamaktadır. Kara çorbayı içen bir turist başka neler var? diye soruyor. Bu sayede çam pekmezi gibi cam şişelere doldurduğumuz yerel tatlarımızı da tanıtabiliyoruz. Turistlerin bu geleneksel lezzeti denemeleri ve beğenmeleri, bölgemize olan ilgili ve kültürel mirasa sahip çıkma noktasında ilgimizi artırıyor (K11)”

Pınarbaşı ilçesindeki turizm hareketinin toplum temelli olarak hareket ettiğini ve yerel halkın turizm süreci içinde yer aldığını K13 şu sözlerle ifade ediyor, *“Turistler burayı ziyaret ettiklerinde, doğal güzelliklerin yanı sıra çok daha fazlasını keşfediyorlar. Kanyonlar ve mağaralar gibi ilginç coğrafi oluşumlar, doğa severlerin ilgisini çekiyor. Yerel yemekler, yerel halkın elinden çıkan gerçekten lezzetli şeyler. İlçede düzenlenen festivaller de, buranın kültürünü ve yaşam tarzını yansıtıyor. İlçemizde kadınlarımız yerel kıyafetlerle geziyor. Bu durumu görenler çok şaşırıyor. Biz burada, turistlere yardım etmek ve onları ilçeyi gezdirmek için her zaman hazırız. Pınarbaşı'nda samimi ve dost canlısı bir ortam var.”*

Ayrıca birçok anlatıda turizm sayesinde yerel halkın ilçede bulunan kanyonların, mağaraların, milli parkın kıymetini daha çok bildiğini, il dışından gelen misafirlerinin (eş, dost, akraba gibi) daha çok arttığını belirtiyor. Bu durumun toplumsal bir fayda yaratarak, yaşadıkları yöreye bağlılıklarını artırdığı ifade ediliyor.

Yerel Maliyetler

Turizm hareketi, bir destinasyona sağladığı faydaların yanında olumsuz olarak nitelenebilecek farklı maliyetler de yükleyebilmektedir. Bu maliyetler araştırmanın alt temaları olarak çevresel, kültürel ve ekonomik maliyetler olarak tanımlanmıştır. Çevresel maliyetler doğal çekicilikler üzerindeki veya etrafındaki bozulmaları, kirlenmeleri ve tahribatları niteler. Kültürel maliyetler ise turizm hareketinin gerçekleştiği destinasyonun sahip olduğu kültürel değerlerin erozyona uğramasını tanımlamaktadır. Ekonomik maliyetler ise bölgedeki fiyat artışlarını açıklamaktadır.

Turizm hareketinin Pınarbaşı ilçesinde yarattığı çevresel maliyetler K9 tarafından, *“Pınarbaşı beldemizde turizmin çevreye verdiği zarar maalesef gözle görülür durumda. El değmemiş ormanlarımız derinliklerinde, Ilgarini mağarasına giderken çok sayıda çöple karşılaşılıyor. Bu bölge her insanın rahatlıkla ziyaret edebileceği bir yerde değil. Hatta kanyonların en ulaşılmaz yerlerinde dahi çöp kirliliği ile karşılaşmak oldukça üzücü.”* sözleriyle ifade edilmektedir. Turizm yarattığı çevresel etkileri değerlendiren K7 ise alt ve üst yapı sorunlarına şu sözleriyle, *“...havanın kanyonları gezmeye müsade ettiği tatil dönemlerinde ilçeye adeta bir turist akını olmaktadır. Bu durum ilçeye göre planlanmış altyapıya büyük yük oluşturmaktadır. En basitinden pınarbaşı meydanında trafik ve park*

sorunu oluşmaktadır. Kanyon girişlerindeki oturma ve dinlenme alanları yetersizdir. Kamp ve karavan alanları yetersiz ve istenilen özellikleri sağlamamaktadır.” açıklık getirmektedir.

Yapılan görüşmelerde yalnızca çevresel sorunlar ifade edilmemiştir aynı zamanda turizmin bölgenin kültürünü değiştirebileceğine yönelik düşünceler de ifade edilmiştir. Turizm hareketinin özellikle genç kuşak üzerinde bazı olumsuz durumlar yarattığı ve daha da yaratabileceği konusunda bir kabul hakimdir. K5 bu durumla ilgili olarak düşüncelerini paylaşırken çok önemli bir noktaya vurgu yapmıştır. Bu vurgu; “... turizm aslında çok fazla olmasa da tersine göçü başlattı. Bölge dışındaki insanımız geri dönüyor. Ancak geri döndüklerinde yerel kültürümüzü yansıtmak yerine turistlerin kültürüne uymaya çalışıyor. Bu durum aslında bizim bir çekiciliğimiz olan kültürel değerlerimizi asimile ediyor.” İlçede yaşayan gençlerle ilgili görüşlerini dile getiren K14, “...zaten gençler telefonlarıyla zaman geçirdikleri için ilçeyi küçük buluyor, begenmiyor. Bir de şehir dışından gelenleri gördüklerinde onlara özeniyorlar.” ifadelerini kullanmıştır. K14'e benzer şekilde K3'te, “...yaşlılarımızın bir kısmı ilçede köylerde turistlerin tabiriyle folklor kıyafetiyle yani yerel giysilerle dolaşıyorlar ancak genç kızlarımız bu kıyafetleri giyip sokağa çıkmayı tercih etmiyor.” ifadelerini kullanmıştır.

Bölgedeki bir diğer önemli maliyet unsuru ekonomik unsurlardır. Bu konuda ise en önemli vurgulardan bir tanesi, ilçeye yönelik oluşan talebin, arz tarafından karşılanamamış olmasıdır. K10, “...ilçede o kadar az yatak var ki. İki otobüsle tüm yataklar dolacak neredeyse. En önemli eksikliklerden bir tanesi yatak sayısıdır.” sözleri ile bölgede konaklama alanında yaşanan arz sıkıntısını ifade etmiştir. Turizm talebinin bölgede yarattığı bir başka ekonomik maliyet ise fiyat artışlarıdır. K15 bu durumu, “ilçemizdeki yeme-içme fiyatları özellikle kalabalık dönemlerde çok artıyor. Dışarıdan gelenler için normal olan fiyatlar bizim için yüksek kalıyor. Turizmin artmasıyla ve enflasyonla önceden 50 TL olan etli ekmekler 200-250 TL oldu.” sözleriyle aktarmıştır. Yapılan görüşmelerin temel vurgusu turistlere yönelik olarak fiyatların ayarlanması ilçedeki genel fiyat dengesi üzerine de etki etmektedir. Bu nedenle turizm hareketi, ekonomik faydalarla beraber bölgesel enflasyonu da beraber getirmektedir (İçöz, 1991: 19).

Yerel Beklentiler

Pınarbaşı ilçesinde toplum temelli turizm hareketinin gelişmesi bakımından görüşme yapılan katılımcıların beklentileri yatırımcı olma, karar verici olma ve turizm hareketinin maliyetlerinin faydalarını geçmemesi alt temaları olarak belirlenmiştir. Bu alt temalar toplum temelli turizmin önemli konularını da oluşturmaktadır. Bu kapsamda görüşme yapılan katılımcıların tamamı bölgede bir yatırım yapılacaksa bu yatırımın öncelikle bölge insanlarının tasarruflarıyla yapılması gerektiğini eğer daha büyük bir yatırım sermayesine ihtiyaç duyuluyorsa, dış kaynaklardan yatırım alınması gerektiğini vurgulamıştır. K4 bu durumu, “eğer bölgede gerçekleşen turizm hareketinin yapmış olduğu ekonomik katkının bölgede kalmasını istiyorsak yatırımcıların öncelikle bölge insanı arasından olması gerekmektedir.” sözleriyle ifade etmiştir. Bu görüşe benzer şekilde K3'te, “bizim en büyük çekiciliklerimizden bir tanesi otantik kültürümüz. Dışarıdan yatırımcı gelirse rekabet edebilmek için kültürel alışkanlıklarımızı terk edebiliriz.

Ancak bizim hizmet kalitemizi bozmadan yerel kültürümüzü terk etmeden yol almamız gerekiyor.” ifadelerini kullanmıştır.

Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde katılımcıların vurguladığı bir diğer nokta ise bölge turizmi ile ilgili alınacak kararlarda görüşlerinin alınması ve karar verme aşamasında söz sahibi olabilmektedir. Yerel halkın katılımıyla alınan kararlar ve yerel görüşlere dayalı sürdürülebilir bir yaklaşım ile ele alınacak turizm gelişimi, sürekli olarak kendini iyileştiren ve başarılı bir turizm modeli oluşturabilir (Ataman, 2010). Böyle bir model oluşturabilmek için K6, “... biz yıllardır ilçemizde turizm gelişsin diye emek veriyoruz. Bölgede turizmle ilgili bir karar alınacaksa bu kararı en son duyacak kişiler olmamalıyız. Kararın alınma sürecine dahil olmalıyız. Bu durum motivasyonumuzu ve sektöre ve ilçemize olan şevkimizi arttıracaktır. Böylece yerel temelli turizm olarak gelişebiliriz.” sözleriyle ihtiyaç duyulan ortamın nasıl olması gerektiği konusunda görüşlerini belirtmiştir. Yerel karar süreçlerine katılmak ile ilgili K8, “...düşünsenize bir yerde turizm hareketinin bölge halkıyla uyumlu bir şekilde gelişmesini istiyorsunuz ancak kararlar kapalı kapılar ardında alınıyor. Sonra yerel halk turizm hareketine destek vermiyor deniliyor. Bu durumu Pınarbaşı için söylemiyorum ama bu durumun çok örneği var. Bu duruma düşmemek için toplum temelli turizmi merkeze almak gerekiyor” ifadelerini kullanmıştır.

Katılımcıların vurguladığı bir diğer nokta ise turizm hareketinin maliyetlerinin faydalarını geçmemesidir. K15, “Bölgemizde, turizmin negatif yönleri, pozitif yanlarından daha belirgin hale gelmemelidir. Düşünsenize aşırı turistten çöp kirliliğinin artması ve yerel kaynakların aşırı tüketimi gibi durumlar bizim bölge yaşantımızı etkileyecek.” sözleriyle bir fayda maliyet kontrolü gerektiğini vurgulamıştır. K15’in sözlerine ek olarak K2, “kontROLSÜZ bir şekilde bölgede turizmin aşırı geliştiği durumda kısaca kaldırma kapasitesi aşıldığında doğal varlıklarımız, çekiciliklerimiz risk altına girecektir.” doğal çekiciliklerin tahrip olabilme potansiyeline vurgu yapmıştır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Toplum temelli turizm, yerel halkın turizmin geliştirilmesine ve turizm yönetimine aktif katılmasına öncelik veren, ekonomik fayda sağlamayı, çevreyi korumayı, kültürel değerleri muhafaza etmeyi ve yerel halkı sürdürülebilir turizm ekseninde güçlendirmeyi amaçlayan turizm türlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Phuong, Song & Quang, 2020). Bu kapsamda yerel halkın turizm hareketini geliştirme sürecine dahil edilmesi TTT’in en önemli dayanak noktasıdır.

Turizm hareketi gerçekleştiği bölgedeki halkın desteğini almalıdır. Bulunduğu bölgedeki yerel halktan bağımsız bir şekilde gelişen turizm hareketi sağlıklı bir şekilde ilerleyemeyecektir. Bu araştırma kapsamında, Kastamonu ilinin en çok ziyaretçi çeken destinasyonu olan Pınarbaşı ilçesi TTT kapsamında değerlendirilmiştir. Destinasyon bilinirliği açısından henüz tanınmaya başlayan ilçedeki, turizmin gelişimi ve yerel halkın turizm gelişimine katılımı ele alınmıştır. Yeni oluşan ve gelişmeye başlayan destinasyonlarda en önemli unsurun yerel halk olduğu akademik araştırmalarda vurgulanmaktadır (López-Guzmán vd., 2011), ancak yerel halkın algılarına ilişkin yapılmış çalışma sayısı ise sınırlıdır (Karacaoğlu vd., 2016: 118).

Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde Pınarbaşı destinasyonunda turizm hareketi içinde yer alan, turizm gelişiminde atılacak adımlara karar veren ve gelişen turizm hareketinin etkilerini hisseden tüm paydaşlarla görüşme yapılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda kamu kurum yöneticileri, özel sektör temsilcileri, turizm eğitimcileri ve yerel halk araştırmaya dahil edilmiştir. Yapılan görüşmelerde bulgular bölümünde yer alan; yerel faydalar, yerel maliyetler ve yerel beklentiler olmak üzere üç ana tema olarak öne çıkmıştır. Yerel faydalar ekonomik, çevresel ve kültürel alt temaları kapsamında değerlendirilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın ekonomik faydaları kapsamında değerlendirilen alt tema, Bozdağlar'ın (2023) toplum temelli turizm girişimlerinin olumlu ekonomik etkileri olduğunu ve toplum katılımının artmasının turizm hareketinden elde edilecek ekonomik faydaları artıracığı görüşüyle benzerlik göstermektedir. Benzer şekilde araştırma, Matiku vd., (2020) turizm projelerinin ekonomik katkısının, yerel topluluklarda gelir ve istihdam çarpanlarını artıracığını belirttiği araştırmasıyla da tutarlılık göstermektedir. Ayrıca, Irawan & Nara'nın (2020) çalışması turizmin yerel topluluklara ve özellikle de kadın üyelere sağladığı ekonomik, sosyal, psikolojik ve politik olarak gücü vurgulamıştır. Yapılan araştırmada da sosyo-ekonomik faydalar sağladığını ortaya koymuştur. Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde çevresel maliyetlere ilişkin uzun dönemli düşünceler çok fazla dile getirilmemiştir. Bu durum destinasyonun henüz gelişme aşamasında yer aldığından kaynaklanabilir. Alanyazın tarandığında Dewi vd., (2019) yaptıkları araştırmada, turizmin çevre üzerindeki sürdürülebilirliğine yönelik potansiyel tehdidini tartışmıştır. Yaptıkları çalışmada doğal çevrenin uzun vadeli varlığı sürdürebilmek için turizmin çevresel etkilerinin azaltılması gerektiği ve turizm hareketinin dikkatli bir şekilde yönetilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Yapılan görüşmelerde yerel halk tarafından Pınarbaşı ilçesindeki turizm gelişiminin, bölgenin sahip olduğu kültürel değerlerin terk edilebileceği yönünde bir endişe yarattığı görülmektedir. Özellikle bölge gençlerinin yerel kültürel özellikler yerine bölgeye gelenlerin kültürel özelliklerine öykündüğünü ifade eden katılımcılar vardır. Bu durum bölgenin otantikliği üzerine bir tehdittir. MacCannell (1999) otantik bir destinasyonu otantik yapan en önemli unsurun yerel halkın yaşayış biçimi dolayısıyla kültürü olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle yerel kültürün ve yaşayışın terkedilmemesi toplum temelli turizmin gelişimi açısından önemle üzerinde durulması gereken bir noktadır. Destinasyonda turizm gelişimi ile ilgili olarak katılımcıların vurgulamış olduğu diğer bir çekinceli durum ise kanyonlardan mağaralara, ormanlardan kamp alanlarına kadar hemen her yerde karşılaşılabilen çöp sorunudur. Bu durum yerel yönetim ve ilgili kurumlardan tarafından ilgili çekicilik merkezinin kaldırma kapasiteleri dikkate alınarak planlanmalı ve sürekli gözetleme, denetleme ile aşılabilecek bir durumdur. Bu duruma ilişkin tedbirlerin ivedilikle alınması çevresel kirliliği önleyecek ve bölgenin imajını koruyacaktır. Dolayısıyla turizmin henüz gelişmekte olduğu bölgede yerel halkın turizmin faydalarından daha uzun faydalanmasını sağlayacak adımlar atılabilecektir.

Turistik etkinliklerin bölgedeki ekonomik dinamikler üzerinde ciddi maliyetlere yol açtığı gözlemlenmektedir. Özellikle konaklama sektöründeki arz eksikliği, artan

turistik talebi karşılamada gözle görülür bir yetersizlik olduğunu ifade etmektedir. Sınırlı konaklama kapasitesi, talebin yoğun olduğu dönemlerde fiyatların yükselmesini ve potansiyel talebin karşılanamamasını beraberinde getirmektedir. Böylece, bölgeye yatılı olarak gelmek isteyebilecek turistler konaklama tesisi bulamadıkları için rakip destinasyonlara yönelebilecektir. Yeme içme sektöründe de turistik talebinin artışı ile birlikte fiyatların yükselmesi, yerel toplum içinde fiyat artışlarını beraberinde getirmektedir. Gerçekleştirilen görüşmeler, turizm faaliyetlerinin ekonomik getirilerinin yanı sıra bölgesel enflasyonu da tetiklediği yönünde bir vurgu yapmaktadır. Bu nedenle, turizm yönetim stratejilerinin oluşturulmasında, ekonomik dengenin ve yerel toplumun yaşam standartlarının korunması kritik öneme sahiptir.

Mevcut çalışma, yerel toplulukların turizm faaliyetlerine etkin bir şekilde dahil edilmesinin, bölgesel turizmin sürdürülebilir büyümesinde kritik bir rol oynadığını belirtmektedir. Turizm ile ilişkili karar verme süreçlerinde yerel halkın aktif katılımı, turizm yönetiminin yerel gereklilikler ve kaynaklarla uyumlu bir şekilde evrilmesini sağlamaktadır. Katılımcıların vurguladığı üzere, turizmin başarılı bir biçimde büyümesi ve yerel topluluklarla uyum içinde gelişmesi, yerel halkın karar verme süreçlerine entegrasyonunu gerektirir. Bu perspektifte, turizm yönetimi stratejilerinin formülasyonunda ve karar verme süreçlerinde yerel halkın etkin katılımı teşvik edilmelidir. Böylece, yerel odaklı turizm modelleri geliştirilerek bölgenin turizm kapasitesi daha etkin bir biçimde kullanılabilir.

Gelecek çalışmalarda, toplum temelli turizmin sürdürülebilir kalkınmaya olan etkisinin daha ayrıntılı bir şekilde incelenebilir. Bu tür bir analiz, yerel ekonomiye entegre edilen turizm faaliyetlerinin istihdam yaratma potansiyeli üzerinde net bir ışık tutabilir. Bunun yanı sıra, turistik faaliyetlerin kültürel mirasın korunması ve tanıtılması üzerindeki rolü, sosyal ve kültürel etkileşimlerin nasıl daha verimli yönetilebileceği konusunda daha fazla bilgi edinmek için incelenebilir. Çevresel sürdürülebilirlik ve doğal kaynakların muhafazası hakkında daha fazla araştırma, turizm politikalarının gelecekteki yönünü belirlemeye yardımcı olabilir.

Sektör temsilcilerine, yatırımcılara ve girişimcilere yapılacak en önemli öneri ise Pınarbaşı destinasyonundaki konaklama arzının artırılmasıdır. Mevcut konaklama arzı özellikle yoğun dönemlerde talebin altında kalmaktadır. Bu durum uzun dönemde bölge turizminin imajını olumsuz etkileyebilecek ve bölgedeki turizm hareketinin gerilemesine neden olabilecektir. Uygulayıcılara yönelik bir diğer öneri ise yerel yönetimlere yapılabilir. Yerel yönetimler karar alma süreçlerinde veya bölgeye yapılacak yatırımlarda öncelikle yerel halka danışabilir, yerel halktan yatırımcı bulabilir veya fikir alabilir. Böylece yerel halk bölgede gelişen turizm hareketi üzerinde etkisi olduğunu düşünebilecek ve turizmin gelişimine daha uzun süreli katkılar verebilecektir.

Araştırmanın önemli bir sınırlılığı, görüşme yapılan bireylerin Kastamonu ili Pınarbaşı ilçesinde yaşayan ve turizm hareketini gözlemleyebilen kişiler olmasıdır. Araştırmada sunulan bilgiler ve sonuçlar, bu bölgede yaşayan fakat turizm sektöründe

deneyimi olmayan bireylerin veya bölgeyi turist olarak ziyaret edenlerin perspektiflerini içermemektedir. Araştırmada Kastamonu ili Pınarbaşı ilçesi ile ilgili yapılan tüm çıkarımlar, bu bölgede yaşayan ve turizm hareketini gözlemleyen kişilerin görüşlerine dayanmaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Teşekkür: Katkılarından dolayı hakemlere teşekkür ederim.

Destek Bilgisi: Herhangi bir kurum ve/veya kuruluştan destek alınmamıştır.

Etik Onayı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazar(lar)ına aittir.

Bilgilendirilmiş Onam Formu: Tüm taraflar kendi rızaları ile çalışmaya dâhil olmuşlardır.

Etik Kurul Onayı: Kastamonu Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulundan 03.04.2024 tarih ve 4/12 sayılı karar numarası ile izin alınmıştır.

Veri Kullanılabilirlik Beyanı: Araştırma verileri paylaşılmamıştır.

KAYNAKÇA

- Adyatma, I. W. C., Suindari, N. M., & Wirawan, I. M. D. S. (2022). The effect of community based tourism perceptions on sustainability performance through mediation of community participation in pinggan tourism village. *International Journal of Social Science and Human Research*, 5(9), 4096-4101. <https://doi.org/10.47191/ijsshr/v5-i9-16>
- Akbar, M. D. (2022). Destination management systems and community participation: indonesia case. *Rangahau Aranga: AUT Graduate Review*, 1(1). <https://doi.org/10.24135/rangahau-aranga.v1i1.70>
- Akova, O. (2006). Yerel halkın turizmin etkilerini algılamalarına ve tutumlarına yönelik bir araştırma. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2(1), 1-34.
- Ananti, D., Lestari, F., Purwaningrum, H., & Ahmad, H. (2023). Community based tourism in the management of tourism in jati larangan and sengon park. *Ideas: Jurnal Pendidikan, Sosial, Dan Budaya*, 9(1), 87-94. <https://doi.org/10.32884/ideas.v9i1.1090>
- Aref, F., & Redzuan, M. (2009). Community leaders' perceptions toward tourism impacts and level of building community capacity in tourism development. *Journal of Sustainable Development*, 2(3), 208-213. <https://doi.org/10.5539/jsd.v2n3p208>
- Aref, F., Redzuan, M., & Gill, S. (2009). Community perceptions toward economic and environmental impacts of tourism on local communities. *Asian Social Science*, 5(7), 130-137. <https://doi.org/10.5539/ass.v5n7p130>
- Ataman, Y. E. (2010). *Sürdürülebilir turizm bağlamında toplum temelli turizm: Dünyadaki uygulama örnekleri ve Türkiye*. (Yayımlanmamış uzmanlık tezi) T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Dış İlişkiler ve AB Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Bagus, S. I., Imade, S. U., Nyoman, S. I. A., & Putu, W. S. N. (2019). Community based tourism as sustainable tourism support. *Russian Journal of Agricultural and Socio-Economic Sciences*, 94(10), 70-78.

- Bhartiya, S., & Bhatt, V. (2023). Can community-based tourism be catalyst for social transformation?. In *Technology and Social Transformations in Hospitality, Tourism and Gastronomy: South Asia Perspectives* (pp. 100-107) CABI. <https://doi.org/10.1079/9781800621244.0009>.
- Bozdağlar, H. (2023). The effectiveness of community-based tourism initiatives in promoting sustainable tourism development and improving the well-being of local communities. *International Journal of Science and Management Studies (Ijsms)* 6(1), 280-286. <https://doi.org/10.51386/25815946/ijms-v6i1p123>
- Bulut, Ş., Demircan, Ş., Avan, A., & Zorlu, Ö. (2016). Toplum temelli turizm geliştirilmesinde destinasyon pazarlamasının önemi. 5. *Ulusal Kırsal Turizm Kongresi*, Marmaris.
- Choi, H. S. (2003). *Measurement of sustainable development progress for managing community tourism*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Teksas: Texas A & M University.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: qualitative, quantitative and mixed methods approaches* (4th Edition). SAGE Publications.
- Çoban, G., & Göktuğ, T. H. (2019). Küre dağları ve Ilgaz dağı milli parklarında ziyaretçi yönetim araçlarının değerlendirilmesi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 21(3), 700-712. <https://doi.org/10.24011/barofd.523807>
- Danaparamita, E. D. N., & Safitri, D. (2020). The Role of Mangrove Conservation in Sustainable Tourism. *KnE Social Sciences*, 4(14), 334–342. <https://doi.org/10.18502/kss.v4i14.7891>
- De Andreis, F., & Carioni, M. (2022). Destination management and experiential tourism. *Conferencii*, (2)5, 35-41. <http://doi.org/10.51586/RAI2022-2-5>
- Demirbaş, Ş., & Bayram, M. (2022). Destinasyon yönetimi ve pazarlaması araştırmaları üzerine sistematik literatür incelemesi. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences*, 5(2), 223-241. <https://doi.org/10.53353/atrss.1099248>
- Demircan, N., Aksu, A., & Kuzulugil, A. (2020). Evaluation of Erzurum city center within the scope of blue-green infrastructure. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 22(2), 409-421. <https://doi.org/10.24011/barofd.696955>
- Dewi, M., Rachmawati, I., Issundari, S., & Sugiarto, M. (2019). Fostering sustainable tourism development in merauke through community-based tourism. *Socia Jurnal Ilmu-Ilmu Sosial*, 16(2), 124-132. <https://doi.org/10.21831/socia.v16i2.26778>
- Eagles, P.F.J., McCool, S. F., & Haynes, C.D.A. (2002). *Sustainable tourism in protected areas: guidelines for planning and management*. IUCN Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- Eraqi, M. (2007). Local communities' attitudes towards impacts of tourism development in Egypt. *Tourism Analysis*, 12(3), 191-200. <https://doi.org/10.3727/108354207781626848>
- Giampiccoli, A., & Kalis, J. H. (2012). Community-based tourism and local culture: the case of the amaMpondo. *Pasos: Revista de Turismo y Patrimonio Cultural*, 10(1), 173-188.
- Goodwin, H., & Santilli, R. (2009). *Community-based tourism: a success?* ICRT Occasional Paper 11, 1-37.
- Grady, M. P. (1998). *Qualitative and action research: A practitioner handbook*. Phi Delta Kappa International.

- Gürel, F., Tengiz, Z. M., & İnan, O. (2019). Kırsal turizm alanında Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) destekleri: Kastamonu örneği. In *Proceedings of International Conference of Eurasian Economies 2019*, pp.423-429, Famagusta, Turkish Republic of Northern Cyprus.
- Irawan, N., & Nara, V. (2020). Managing women empowerment through participation in sustainable tourism development in kampong phluk, siem reap, cambodia. *International Journal of Economics Business and Accounting Research*, 4(02), 262-269. <https://doi.org/10.29040/ijebar.v4i02.1053>
- İçöz, O. (1991). Enflasyonun turizm sektörüne etkileri. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 19-21.
- Jamal, T. B., & Stronza, A. (2009). Collaboration theory and tourism practice in protected areas: stakeholders, structuring and sustainability. *Journal of Sustainable Tourism*, 77(2), 169-189.
- Karacaoğlu, S. (2017). *Yerel halkın toplum temelli turizm gelişimine ilişkin algı, tutum ve desteği: misi köyü örneği*. [Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=DPTyuy3wRPq_qvCPSqUB671DnwwXkPHyexXyH1luOpn-IPbtDV9AdpZnTrA4-ROZ
- Karacaoğlu, S., Yolal, M., & Birdir, K. (2016). Toplum temelli turizm projelerinde katılım ve paylaşım: misi köyü örneği. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 103-124.
- Leavy, P. (2014). *The Oxford handbook of qualitative research*. Oxford University Press.
- Li, Q., Xiao, C., Liu, C., & Yang, Q. (2019). Research on the effect of tourism impact perception on the subjective well-being of community residents. *4th International Conference on Humanities Science and Society Development*. <https://doi.org/10.2991/ichssd-19.2019.66>
- Li, S. C., Robinson, P., & Oriade, A. (2017). Destination marketing: The use of technology since the millennium. *Journal of Destination Marketing & Management*, 6(2), 95-102.
- López-Guzmán, T., Sánchez-Cañizares, S., & Pavón, V. (2011). Community-based tourism in developing countries: A case study. *Tourismos*, 6(1), 69-84.
- Lu, C. Y., & Chen, B. T. (2011). The potential for active online learning in Taiwanese tourism degree programs based on online educational experiences of graduate students. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 11(3), 271-288.
- Martínez-Salgado, O. (2021). Study of tourism empowerment in the region el chagüe with a gender perspective. *Apuntes De Economía Y Sociedad*, 2(2), 37-46. <https://doi.org/10.5377/aes.v2i2.13088>
- MacCannell, D. (1999). *The tourist: A new theory of the leisure class*. University of California Press
- Matiku, S., Zuwarimwe, J., & Tshipala, N. (2020). Community-driven tourism projects' economic contribution to community livelihoods—a case of makuleke contractual park community tourism project. *Sustainability*, 12(19), 8230. <https://doi.org/10.3390/su12198230>
- Miles, M. B., & Huberman, A., M. (1994). *An expanded sourcebook: qualitative data analysis*. Sage Publications.

- Mitchell, R. E. (2003). Community-based tourism: Moving from rhetoric to practice. *E-Review of Tourism Research*, 1(1), 1-4.
- Navas-Camargo, F., & Zwerg-Villegas, A. M. (2014). Community based tourism: is this progress?. *Revista Ciencias Estratégicas*, 22(32), 249-259.
- Nazirullah, S. A. P. M., Shariffuddin, N. S. M., Zain, W. M. A. W. M., & Qassem, A. A. (2023). The influence of socio-cultural and economic impact on tourism support: a mediating role of community value. *Planning Malaysia*, 21(1), 146-162. <https://doi.org/10.21837/pm.v21i25.1230>
- Okazaki, E. (2008). A community-based tourism model: Its conception and use. *Journal of sustainable tourism*, 16(5), 511-529.
- Öner, S., & Aydoğdu, A. (2019). Yerel halkın gastronomi turizmine karşı tutum ve bilgi düzeyi: kastamonu için çıkarımsal bir analiz. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(1), 535-560. <https://doi.org/10.21325/jotags.2019.377>
- Pechlaner, H., Volgger, M., & Herntrei, M. (2012). Destination management organizations as interface between destination governance and corporate governance. *Anatolia*, 23(2), 151-168.
- Piartrini, P. (2018). The relationship among community based tourism application, community attitude, community empowerment and community life satisfaction. *E-Journal of Tourism*, 5(2), 130-143. <https://doi.org/10.24922/eot.v5i2.44048>
- Pinel, D. P. (1998). *A community-based tourism planning process model: Kyuquot Sound Area, B.C.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Canada: The University of Guelph.
- Polnyotee, M. & Thadaniti, S. (2015). Community-based tourism: a strategy for sustainable tourism development of patong beach, phuket island, thailand. *Asian Social Science*, 11(27), 90-98. <https://doi.org/10.5539/ass.v11n27p90>
- Prakoso, A., Pradipto, E., Roychansyah, M., & Nugraha, B. (2020). Community-based tourism: concepts, opportunities and challenges. *Journal of Sustainable Tourism and Entrepreneurship*, 2(2), 95-107. <https://doi.org/10.35912/joste.v2i2.563>
- Presenza, A., Sheehan, L., & Ritchie, J. B. (2005). Towards a model of the roles and activities of destination management organizations. *Journal of Hospitality, Tourism and Leisure Science*, 3(1), 1-16.
- Pribudi, A. (2020). Community-based approach to sustain batik tourism village area in the special region of Yogyakarta (the case of Giriloyo Village). *Journal of Social Science*, 1(4), 113-122. <https://doi.org/10.46799/jsss.v1i4.47>
- Phuong, N., Song, N., & Quang, T. (2020). Factors affecting community-based tourism development and environmental protection: practical study in vietnam. *Journal of Environmental Protection*, 11(02), 124-151. <https://doi.org/10.4236/jep.2020.112009>
- Rattanapipat, S., Kachornkittiya, N., Sriphong, C., Kanchanatane, K., Khaosung, W., & Chuengchao, U. (2021). The development of tourism entrepreneurship for community based tourism in thailand. *Psychology and Education Journal*, 58(1), 3870-3874. <https://doi.org/10.17762/pae.v58i1.1423>
- Rolfe, G. (2006). Validity, trustworthiness and rigour: quality and the idea of qualitative research. *Journal of Advanced Nursing*, 53(3), 304-310.

- Sarı Gök, H., & Ünüvar, Ş. (2019). Destinasyon yönetiminde toplum temelli turizm: burdur ve isparta yöresinde bir araştırma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 1055-1073.
- Sayın, Ç. (2023). Toplum temelli turizm ve yerel yönetimler. *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10, 1-19. <https://doi.org/10.58455/cutsad.1282509>
- Sebele, L. (2010). Community-based tourism ventures, benefits and challenges: khama rhino sanctuary trust, central district, botswana. *Tourism Management*, 31(1), 136-146. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2009.01.005>
- Sitikarn, B., Kankaew, K., & Pathan, A. (2022). Integrated management of community-based tea tourism: value through symbiosis. *Routledge Handbook of Tea Tourism*. <https://doi.org/10.4324/9781003197041-13>.
- Sugiarto, M., Sofyan, H., Jayadianti, H., & Wibowo, R. (2020). Mapping of village tourism potential in the framework of implementing community-based tourism. *LPPM UPN "Veteran" Yogyakarta Conference Series Proceeding on Political and Social Science (PSS)*. <https://doi.org/10.31098/pss.v1i1.199>
- Swain, S., & Sthapak, S. (2023). Developing host community's support model for tourism development in puri region, india. *Geojournal of Tourism and Geosites*, 46(1), 327-335. <https://doi.org/10.30892/gtg.46136-1030>
- Swarbrooke, J. (1999). *Sustainable tourism management*. CABI
- Ven, S. (2015). Host residents' attitude toward community-based ecotourism: empirical study in southwestern Cambodia. *Journal of Tourism & Hospitality*, 04(01), 1-11. <https://doi.org/10.4172/2167-0269.1000140>
- Wiartha, N. G. M., Suda, I. K., & Dharmika, I. B. (2022). Management of community-based Melasti beach tourism destinations. *International Research Journal of Management, IT and Social Sciences*, 9(6), 863-867. <https://doi.org/10.21744/irjmis.v9n6.2253>
- Wibisono, N., Senalasar, W., & Setiawati, L. (2021). A new strategy approach to sustainable tourism development: moving beyond from pandemic outbreak through tourism technology. *2nd International Seminar of Science and Applied Technology*. <https://doi.org/10.2991/aer.k.211106.090>
- Widiati, I., Suryani, L., & Wirawan, K. (2018). Tourism destination management in creating the local community welfare. *International Conference on Business Law and Local Wisdom in Tourism*. <https://doi.org/10.2991/icblt-18.2018.14>
- Wijaya, A., Pramono, S., Melati, I., Zamzuri, N., Hanafiah, M., & Ghazali, A. (2021). Toward the community-based sustainable marine tourism: identifying the impact of tourism development in karimunjawa island. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 11(5), 275-288. <https://doi.org/10.6007/ijarbss/v11-i5/9924>
- Wilkinson, P. F. (2007). Community destination management in developing economies. *Annals of Tourism Research*, 34(2), 549-550.
- Yu, C., Cole, S., & Chancellor, C. (2018). Resident support for tourism development in rural midwestern (usa) communities: perceived tourism impacts and community quality of life perspective. *Sustainability*, 10(3), 802. <https://doi.org/10.3390/su10030802>